Teitl: Trosedd a Chosb

Teitlau	Yr Ateb i Droseddau Casineb Crefyddol?	Ymdrin â throseddwyr – ddoe a heddiw	Profiad personol
Rhesymeg	**YMWADIAD:** Mae'r Nodiadau i Athrawon wedi'u diweddaru er mwyn gallu defnyddio'r adnodd drwy Gwricwlwm i Gymru. Wedi dweud hynny, mae cynnwys yr erthyglau wedi'i archifo ac nid yw'r wybodaeth wedi'i diweddaru. Mae'r erthyglau yn cael eu cadw ar y wefan gan fod y cynnwys yn parhau i fod yn berthnasol i Gwricwlwm i Gymru: Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg. **Pedwar diben 'Cwricwlwm i Gymru - Cwricwlwm am Oes'** **Drwy ddysgu am Drosedd a Chosb fel rhan o'u gwersi addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg, bydd cyfleoedd i ddysgwyr ddatblygu yn:** • Ddysgwyr uchelgeisiol, galluog sy'n gallu egluro'r syniadau a'r cysyniadau maen nhw'n eu dysgu; • Unigolion iach a hyderus sydd â gwerthoedd cadarn ac sy'n sefydlu eu credoau ysbrydol a moesol; • Cyfranogwyr mentrus, creadigol sy'n rhoi o'u hegni a'u sgiliau er budd pobl eraill; • Dinasyddion moesol, dysgedig a fydd yn ymgysylltu â materion cyfoes yn seiliedig ar eu gwybodaeth a'u gwerthoedd. **Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn y Cwricwlwm i Gymru** **Drwy ddarllen a defnyddio'r erthyglau yn eu gwersi Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg, caiff dysgwyr gyfleoedd i:** • Ymgysylltu â chwestiynau athronyddol a thyngedfennol, a'u harchwilio • Ymgymryd ag ymholiadau ac ymgysylltu â ffynonellau o ddoethineb ac athroniaethau • Datblygu a mynegi eu safbwyntiau dysgedig eu hunain • Defnyddio eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth am safbwyntiau byd-eang crefyddol a heb fod yn grefyddol i feddwl yn feirniadol am eu gwerthoedd eu hunain • Archwilio'r ffyrdd mae argyhoeddiadau athronyddol crefyddol a heb fod yn grefyddol wedi dylanwadu ar brofiad dynol drwy gydol hanes • Gwerthuso amrywiaeth o ffynonellau crefyddol a heb fod yn grefyddol a defnyddio tystiolaeth ohonynt i ymgysylltu â materion moesegol a moesol • Archwilio credoau ac arferion pobl yn eu cymuned, yng Nghymru ac yn y byd ehangach ac ymateb yn sensitif iddynt • Datblygu gwerthoedd cadarn a sefydlu eu credoau moesol a'u hysbrydolrwydd		

<table>
<tr><th>Teitlau</th><th>Yr Ateb i Droseddau Casineb Crefyddol?</th><th>Ymdrin â throseddwyr – ddoe a heddiw</th><th>Profiad personol</th></tr>
<tr><td></td><td colspan="3">

- Trafod eu persbectifau eu hunain a phersbectifau eraill, a myfyrio arnynt

Y lens Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg
Drwy ddarllen a defnyddio'r erthyglau yn eu gwersi Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg, caiff dysgwyr gyfleoedd i archwilio amrywiaeth o gysyniadau yn ymwneud â Chrefydd, Gwerthoedd a Moeseg drwy'r **is-lensys isod:**
• Chwilio am ystyr a diben;
• Y byd naturiol a phethau byw;
• Hunaniaeth a pherthyn;
• Awdurdod a dylanwad;
• Perthnasoedd a chyfrifoldeb;
• Gwerthoedd a moeseg;
• Taith bywyd;

*Noder bod Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn cael eu pennu'n lleol drwy faes llafur cytunedig. Mae gan bob awdurdod lleol ei faes llafur cytunedig ei hun ar gyfer Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg y mae'n rhaid i ysgolion ei ystyried. Mae pob maes llafur sydd wedi'i gytuno wedi ystyried fframwaith y Cwricwlwm i Gymru a chanllawiau Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg y cyfeirir atynt uchod ac isod.

Dolenni Defnyddiol:
Canllawiau Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg - https://hwb.gov.wales/curriculum-for-wales/humanities/designing-your-curriculum/#religion,-values-and-ethics-guidance
Canllawiau Dyniaethau Hwb - https://hwb.gov.wales/curriculum-for-wales/humanities
Datganiadau o'r hyn sy'n bwysig - https://hwb.gov.wales/curriculum-for-wales/humanities/statements-of-what-matters/
Themâu Trawsgwricwlaidd - https://hwb.gov.wales/curriculum-for-wales/humanities/designing-your-curriculum/#cross-cutting-themes

</td></tr>
<tr><td>Geirfa allweddol</td><td>CYFIAWNDER - trin pobl yn deg.

CYMOD – dod i berthynas a rhywun ar ôl ffrae.</td><td>TROSEDD – gweithred anghywir y gellir cosbi rhywun amdano yn ôl y gyfraith.</td><td>CAPLAN – Person sy’n gweithio yn enw crefydd arbennig mewn sefydliad, e.e. yn y fyddin, carchar, ysgol, ysbyty – chaplain.</td></tr>
</table>

Teitlau	**Yr Ateb i Droseddau Casineb Crefyddol?**	**Ymdrin â throseddwyr – ddoe a heddiw**	**Profiad personol**
	METTA – caredigrwydd yn llawn o gariad. KARUNA – tosturi. DEDDF CASINEB HILIOL A CHREFYDDOL - cyfraith i atal casineb yn erbyn pobl oherwydd eu hil neu grefydd. CYMUNEDAU FFYDD - grŵp o bobl yn dilyn crefydd neu gredoau arbennig. TOSTURI – rhoi eich hun yn esgidiau rhywun arall er mwyn eu sefyllfa a chydymdeimlo. GOSTYNGEIDDRWYDD - peidio â chanmol neu wthio chi'ch hun ar draul eraill. ISLAMOFFOBIA – casineb yn erbyn credoau a dilynwyr Islam. RHAGFARN – barnu heb wybodaeth na phrofiad. STEREOTEIPIO - rhoi un disgrifiad ar gyfer pawb sy'n perthyn i grŵp arbennig. RHEOL EURAIDD – y rheol sydd ym mhob un o brif grefyddau'r byd i drin pobl eraill fel yr hoffech gael eich trin eich hun.	COSB – y penyd a roddir ar rywun am ryw drosedd neu ddrwg a wnaethant. MADDEUANT – bod yn barod i anghofio am y drwg a fu gan symud ymlaen. CYFIAWNDER – sicrhau'r hyn sy'n iawn ac yn deg. DIWYGIO – newid er gwell. ADFERIAD – gwella person a fu yn ddrwg i fod yn dda. DIENYDDIO – gosod rhywun i farwolaeth fel cosb. Y GOSB EITHAF – y gosb fwyaf posib, e.e. crogi neu cadair drydan er mwyn cosbi llofrudd. MERTHYR – person sy'n dewis marw dros yr hyn y mae'n ei gredu.	GWEINIDOGAETH – gwaith mae person yn ei wneud dros Dduw – *ministry*. CATEGORI B - mae troseddwyr yn cael eu gosod mewn categori wrth gael eu hanfon i'r carchar, yn dibynnu ar ddifrifoldeb y drosedd, neu'r angen i gadw'r carcharor o dan glo. Nid oes angen unedau diogelwch dwys ar droseddwyr categori B ond rhaid i'r carchar fod yn un caeedig fel nad oes modd iddo/iddi ddianc. TRAIS - gweithred sy'n achosi niwed corfforol / gorfodi person arall i gael rhyw - *violence / rape.* YSGRIFAU SANCTAIDD - llyfrau sy'n cyflwyno gwybodaeth am Dduw neu am grefydd arbennig - *holy writings/holy scripture.* BREGUS - person sy'n debygol o gael ei niweidio neu o ddioddef mewn rhyw ffordd – *vulnerable*. TYSTIO - siarad yn bersonol am ddigwyddiad/profiad - *to witness, to attest*. HONNI – *to claim, to assert*. EDIFEIRIOL - teimlo'n sori am wneud rhywbeth - *repentant*.

Teitlau	**Yr Ateb i Droseddau Casineb Crefyddol?**	**Ymdrin â throseddwyr – ddoe a heddiw**	**Profiad personol**
	JOHN LENNON – un o sylfaenwyr y Beatles. ADL – ANTI DEFAMATION LEAGUE – mudiad sy'n ceisio atal pob math o gasineb yn erbyn pobl.		EDIFARHAU - teimlo'n sori am wneud rhywbeth - *to repent*. ADFERIAD - pan mae person yn cael ei ail sefydlu o fewn cymdeithas ar ôl cyfnod o droseddu neu o afiechyd - *rehabilitation*. CYFIAWNDER – tegwch, yr hyn sy'n iawn – *justice*. ADRAN YMCHWILIAD TROSEDDOL – *C.I.D.* YSBEILIAD ARFOG – *armed robbery*. TROSEDD – wrth dorri'r gyfraith mae person yn cyflawni trosedd – *crime*.
Geiriau chwilio	Maddeuant Cosb Troseddwyr Cyfiawnder Islam Cristnogaeth Bwdhaeth 9/11 Peace Mala	Shari'ah Dydd y Farn Merthyr Beibl Hen Destament Testament Newydd Qur'an	Caplan Troseddwyr Troseddu Trosedd Carchar Edifeiriol Edifeirwch Criminoleg Cyfiawnder Maddeuant Cosb

<table>
<tr><th>Teitlau</th><th>Yr Ateb i Droseddau Casineb Crefyddol?</th><th>Ymdrin â throseddwyr – ddoe a heddiw</th><th>Profiad personol</th></tr>
<tr><td>Tasgau dosbarth</td><td colspan="3">Tasgau estynedig sy’n gofyn i’r disgyblion i ddefnyddio’r 3 erthygl, cyfeirio at gredoau/dysgeidiaethau ac arferion crefyddol wrth ymateb i gwestiynau sylfaenol/crefyddol.
Esboniwch y gwahaniaeth rhwng trosedd a phechod.
Sut mae crefydd yn ‘delio’ gyda phechodau a phechaduriaid/troseddwyr? Pam maen nhw’n gweithredu fel hyn?
Beth alla i ei wneud i atal digwyddiadau a throseddau casineb crefyddol ar fy nghyfryngau cymdeithasol? Ydw i’n rhan o’r datrysiad neu’n rhan o’r broblem?
Fe wnaeth Iesu gymysgu a bwyta gyda phechaduriaid ac fe ddywedodd wrth bobl oedd yn cwyno am hyn, “Nid ar y cryfion ond ar y cleifion y mae angen meddyg’ (Mathew, Pennod 9). Beth yw’r ystyr yr adnod? Sut allai fod yn sbardun i Gristnogion i helpu carcharorion (neu sut mae’r adnod hwn yn esbonio pam mae rhai Cristnogion yn helpu carcharorion)?</td></tr>
<tr><td>Tasgau ymestynnol</td><td>A yw’n bosibl i faddeuant a chosb gyd-fynd a’u gilydd?
Ai cosbi yw’r ffordd orau i ymdrin â throsedd?
Ymchwiliwch fwy i hanes John Lennon. Gwrandewch ac edrychwch ar eiriau’r gan ‘Imagine’ a cheisiwch ychwanegu eich geiriau eich hun yn ceisio annog cariad a chymod rhwng pobl. Ceisiwch ysgrifennu geiriau Cymraeg i’r gân.
Eglurwch ystyr y stori am y ddau flaidd. A yw’n gyngor da?
Cynlluniwch ddigwyddiad fyddai’n dod a chymunedau ffydd at eu gilydd?</td><td>Lluniwch dwy golofn o dan y teitlau: Cosbau Ddoe / Cosbau Heddiw;
e.e. Cansen mewn ysgol / Cadw i mewn amser cinio;
carchar am gyfnod / gwaith cymunedol.
Mae Prydain yn carcharu canran uwch o bobl na’r rhan fwyaf o wledydd Ewrop. I ba raddau mae hyn yn llwyddiannus? Chwiliwch am ystadegau ail droseddu.
‘Rhaid cosbi troseddwyr yn llym’.
Beth yw’r dadleuon dros ac yn erbyn y gosodiad yma?
Mae Gweddi’r Arglwydd yn cynnwys y geiriau ‘a maddau inni ein dyledion’. Pa neges sydd yma ar gyfer delio â throseddwyr?</td><td>Dychmygwch eich bod yn droseddwr ifanc wedi ei garcharu am y tro cyntaf. Dychmygwch sut fyddech chi’n teimlo yn ystod eich noson gyntaf yn y carchar. Ysgrifennwch baragraff yn disgrifio eich teimladau.
Lluniwch restr o’r pethau y byddech chi’n eu colli fwyaf wrth gael eich anfon i’r carchar.
Mae person sy’n edifarhau yn dweud sori am wneud rhywbeth.
Dychmygwch eich bod wedi torri’r gyfraith mewn rhyw ffordd, ac ysgrifennwch weddi sy’n dweud sori wrth Dduw am wneud</td></tr>
</table>

Teitlau	Yr Ateb i Droseddau Casineb Crefyddol?	Ymdrin â throseddwyr – ddoe a heddiw	Profiad personol
	• Cynlluniwch symbol i gynrychioli cyd-weithio a dealltwriaeth rhwng cymunedau aml-ffydd. • Ymchwiliwch i un digwyddiad aml-ffydd yn eich ardal. A oedd yn llwyddiant? • 'Ni ddaw crefyddau'r byd byth i ddeall eu gilydd.' Trafodwch.	• Un mudiad sydd yn ymgyrchu dros ddileu'r gosb eithaf ar draws y byd yw Amnest Rhyngwladol (*Amnesty International*). Edrychwch ar y wefan – chwiliwch am fideos perthnasol i'w trafod gyda'ch cyd-ddisgyblion. Nodwch wybodaeth am rai achosion penodol sydd wedi cael sylw ganddynt. • Mae'n anodd iawn i gyn-garcharorion setlo nôl mewn cymdeithas. O ystyried ymdrechion Eglwys Noddfa, Caernarfon a meddyliwch am ddulliau ymarferol o helpu, e.e. cartref, gwaith, cymdeithasu, ail uno â'r gymuned. Lluniwch bwyntiau a chamau pendant ar gyfer eu helpu.. Beth am lunio taflen neu boster ar y thema? • Mae'r deunydd darllen yn sôn am Gristnogaeth ac Islam. Ceisiwch ddarganfod mwy am farn y crefyddau eraill o ran ymdrin â throseddwyr. Gallwch gychwyn gyda'r wefan www.bbc.co.uk/education/subjects/zb48q6f gan ddweis '*Ethics'* ac yna '*Crime and Punishment*'. • Disgyblion yn ymchwilio i brif grefyddau'r gwledydd e.e. pa mor Gristnogol yw Texas? Pa mor Fwslimaidd yw Iran/Irac? Oes dysgeidiaeth grefyddol tu ôl i benderfyniad China i ddienyddio troseddwyr?	hynny **Neu** Dychmygwch eich bod wedi torri mewn i dŷ, ac wedi gwneud difrod. Ysgrifennwch lythyr i ddweud sori wrth y perchnogion. • Lluniwch restr o *Pros/Cons* anfon troseddwyr i'r carchar. • Gwnewch boster sy'n rhybuddio person ifanc i feddwl cyn torri'r gyfraith. • Sut mae eu cred/dysgeidiaeth Cristnogaeth yn dylanwadu ar safbwyntiau NPD, JD, IS tuag at drosedd a chosb? • Meddai NPD, "mae'r caplaniaid yno i helpu pawb – ffydd neu beidio." Sut mae'r caplaniaid yn helpu'r troseddwyr? • I ba raddau mae crefydd yn helpu credinwyr i ddeall adferiad edifeirwch a maddeuant? Cyfeiriwch at Gristnogaeth ac ymchwiliwch i ddysgeidiaethau un crefydd arall. Gweler hefyd safbwyntiau'r dyneiddwyr am drosedd a chosb. https://understandinghumanism.org.uk/perspectives/

Teitlau	Yr Ateb i Droseddau Casineb Crefyddol?	Ymdrin â throseddwyr – ddoe a heddiw	Profiad personol
Adnoddau pellach	Carchar Caerdydd: http://www.bbc.co.uk/news/uk-wales-18843576 Faith and Pastoral Care for Prisoners https://www.justice.gov.uk/search?collection=moj-matrix-dev-web&form=simple&profile=_default&query=chaplaincy+wales Carchar y Parc https://www.justice.gov.uk/contacts/prison-finder/parc/regime Carchar y Berwyn - http://www.justice.gov.uk/contacts/prison-finder/berwyn-prison-information/regime http://www.itv.com/news/wales/2016-02-16/religious-hate-crime-is-on-the-rise-in-wales/	https://www.christiantoday.com/article/new.christian.charity.to.help.exoffenders.start.over/22447.htm	Stori Sacheus a Mathew yn y Testament Newydd http://www.northwales-pcc.gov.uk/cy/Cyngor/Trosedd-Casineb.aspx Swyddfa Gartref - ystadegau https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/652136/hate-crime-1617-hosb1717.pdf Prosiect SORI - Supporting Offenders through Restoration Inside http://www.seeyousoon.me.uk/pdf/130331soriarticle.pdf